

Nyckowska, Irena

Biblioteka im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego - jej geneza, zbiory i perspektywy rozwojowe

---

Notatki Płockie 26/4-109, 47-51

1981

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Biblioteka im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego – jej geneza, zbiory i perspektywy rozwojowe

Tradycje biblioteczne w Płocku datują się od czasów panowania Zygmunta III, a wzmianki o tym znajdujemy u Franciszka Siarczyńskiego, który w dziele zatytułowanym „Obraz wieku panowania Zygmunta III”, pisze między innymi, że w owym czasie istniała w mieście biblioteka im. Stanisława Łubińskiego, biskupa płockiego i nazywa ją „...nieocenionym skarbem i składem pism słowiańskich w Polsce...”¹.

Nic więc dziwnego, że każda działalność kulturalno-oświatowa zyskiwała uznanie, a co więcej, poparcie płocczan.

Szczególnie w okresie, kiedy represje okupanta zmierzały do wynarodowienia Polaków, nasilała się działalność zmierzająca do utrwalenia śladów przeszłości i rozbudzania uczuć patriotycznych. To umiłowanie Ojczyzny, a także dążność do poznania dziejów Mazowsza, doprowadziło do nawiązania ścisłego związku nauki z regionem.

Wyrazem wzmożonego zainteresowania przeszłością było powołanie Towarzystwa Naukowego, mającego badać ślady przeszłości aby zachować je dla potomnych. W statucie czytamy m.in., że powstało ono dlatego: „Aby upowszechnić i wznosić ile można dozwoleń oświe-

cenie w kraju... Zgromadzać wiadomości wyjaśniające pomniki dziejów narodowych... Opisywać rzeczy godniejsze uwagi... Wystawiać we wszystkich względach potrzeby województwa dla polepszenia bytu mieszkańców...”².

Naukowa i popularyzatorska działalność Towarzystwa w tym czasie skoncentrowała się głównie na takich pracach jak:

- założenie biblioteki jako materialnej bazy działalności naukowej,
- gromadzeniu materiałów naukowych i prowadzeniu badań, a także na zorganizowaniu muzeum regionalnego.

Tak więc widzimy, że od samego początku istnienia, Towarzystwo położyło główny nacisk na utworzenie biblioteki, która według Statutu miała być czynna 4 razy w tygodniu dla korzystania z czasopism na miejscu i dwa razy w tygodniu dla wypożyczania książek do czytania w domu. Czytelnicтво, od samego początku działania tej placówki, rozwijało się dość dobrze, o czym świadczy chociażby fakt, że prenumerowano bieżąco czasopisma wychodzące, a zainteresowanie społeczeństwa działalnością biblioteki znalazło wyraz w darach pieniężnych i książkowych.

Zabytkowy dom „Pod Opatrznością”, w którym mieści się Biblioteka im. Zielińskich TNP.

W wyniku pogarszania się sytuacji społeczno-politycznej, a także w wyniku represji po klęsce powstania listopadowego pożyteczna działalność Towarzystwa Naukowego i jego placówki — biblioteki, została przerwana aż na 77 lat. Książki, zbiory muzealne, rękopisy itp. zostały częściowo włączone do zasobów szkolnych, a częściowo uległy rozproszeniu.

Wywalczone przez społeczeństwo polskie w 1905 r. prawa polityczne i językowe stworzyły warunki do wzmocnienia działań zmierzających do rozwoju działalności kulturalno-oświatowej. W wyniku czego 23 marca 1907 r. odbyło się pierwsze Walne Zgromadzenie odrodzonego Towarzystwa Naukowego Płockiego. O celach i zadaniach Towarzystwa pisano „... Musimy zbadać i poznać nasz zakątek kraju, musimy stworzyć instytucję użyteczności publicznej, która zszereguje pracowników na polu naukowym oraz przyczyni się do rozpowszechnienia wiedzy naukowej w szerszych warstwach. Pierwszym zadaniem powinno być stworzenie biblioteki naukowej publicznej...”³. Tak więc problem biblioteki jako głównego warsztatu naukowego stał się znów zagadnieniem najpilniejszym.

Jednocześnie podkreślono, że podstawę biblioteki winien stanowić księgozbiór zgromadzony przez Zielińskich — właścicieli Skępego — ojca Gustawa i syna Józefa.

Gustaw Zieliński, znany głównie jako autor „Kirgiza” od najmłodszych lat interesował się książką. Już jako właściciel mająteczku Kierz posiadał kilkusettomową biblioteczkę. Dopiero jednak z chwilą objęcia dóbr skępskich mógł swoje zainteresowania bibliofilskie zmaterializować. Przez wiele lat gromadził książki, czasopisma, rękopisy itp. z wielkim zapałem i z ogromnym umiłowaniem. W aktach biblioteki zachowała się bogata korespondencja, z której możemy się dowiedzieć o historii powstania tej biblioteki. Syn jego — Józef pisze o bibliotece skępskiej, że należała ona „... do poważniejszych bibliotek prywatnych w kraju. Zebrana przez człowieka wszechstronnie wykształconego, zajmującego się od lat najmłodszych piśmiennictwem i literaturą, doborem dzieł celuje, posiadając wiele rzeczy cennych i nawet bardzo rzadkich prawdziwych „białych kruków”...⁴.

Do takich należą przede wszystkim dzieła XV-wieczne — inkunabuły, z których aż 38 znajduje się w naszej bibliotece, a wśród nich takie pozycje jak:

- Lucretius Carus Titus „De rerum natura” Venezia Theodorus de Ragazonibus de Asula 4 IX 1495
- Augustinus Aurelius „Opuscula” Strassburg Martinus Flach 11 VIII 1491
- Rolewinck Werner „Fasciculus temprum. Germanice” Strassburg Joannes Pruss po 27 X 1492
- Seneca Lucius Annaeus „Opera philosophica” Venezia Joannes et Gregorius de Gregoriis ok. 1492

— Pius II papa „Epistolae familiares”

Nürnberg Antonius Koberger 16 IX 1481

We wspomnianym już wyżej liście Józef Zieliński pisze, że początkowo biblioteka miała skromne rozmiary i mieściła się w „... dwóch niewielkich szafeczkach (z czasem) zaczęła stopniowo wzrastać i... zapełniać się dziełami. Do wyszukiwania takowych dopomagał Zielińskiemu, powinowały jego Ignacy Wilczewski, znany swego czasu w Warszawie bibliofil... który cały swój majątek poświęcił zbieraniu książek. Po jego śmierci (1865 r.) większość pozostałego księgozbioru nabył Zieliński od rodziny...”⁵.

Niestety, nie można ustalić które dzieła pochodzą ze zbiorów Wilczewskiego gdyż nie posiadają znaków proveniencyjnych. Następnie Józef wspomina, że zbiory biblioteczne były umieszczone w odrębnym budynku, specjalnie na ten cel przeznaczonym, znanym pod nazwą Belwederu Skępskiego. Dziś jedynym śladem po nim są rysunki i szkice znajdujące się w aktach bibliotecznych oraz fotografia pochodząca ze zbiorów p. M. Puzyny.

Gustaw Zieliński nie tylko z ogromnym zapałem gromadził zbiory, ale także dbał o to aby były one odpowiednio przechowywane i skatalogowane. W tym celu zaprosił do siebie kuzyna swego i przyjaciela z lat młodości, Józefa Feliksa Zielińskiego, znanego także pod pseudonimem Izet-Beya i powierzył mu stanowisko bibliotekarza.

Z zachowanych do dziś materiałów wynika, że Józef Feliks do powierzonych mu obowiązków podszedł z pełnym zaangażowaniem i odpowiedzialnością. W aktach biblioteki zachowały się niektóre księgi inwentarzowe (katalogi) bardzo starannie prowadzone. Zawierają one nie tylko nazwisko autora i tytuł dzieła ale także krótką charakterystykę, a więc datę i miejsce wydania, ilu wydań się doczekało, a nawet wzmiankę o stanie zachowania. Zaraz we wstępie Józef Feliks pisze, że „W katalogu tym są opisane dzieła wedle ich daty wyjścia z druku. W pierwszej kolumnie od lewej strony są numery porządkowe katalogu, w drugiej numery znajdujące się na grzbiecie dzieł ustawionych na półkach w Bibliotece, porządkiem liczbowym, pod temi zaś numerowane są liczby odsyłające do katalogu”⁶.

Zachowały się katalogi:

- Spis inkunabułów (autor zalicza tu także i druki do 1530 r.)
  - Katalog Abecadłowy autorów i dzieł XV wieku sporządzony dnia 28 lipca 1874 r.
  - Spis druków z XVI wieku, nie należących ani do literatury ani do bibliografii polskiej, ale zawierający wzmianki o Polsce
  - Druki z XVI wieku znajdujące się w bibliotece Zielińskiego, a nie wymienione pomiędzy bibliotekami w bibliografii Estreicher. W opisach katalogowych jest wiele cennych i trafnych uwag o dziełach.
- W zachowanych aktach jest także spis druków z wieku XVI zawierający 54 pozycje, któ-

rego pismo przypomina pismo Gustawa Zielińskiego. Wymaga to jednak dokładnych badań i w najbliższym czasie dokument ten zostanie przekazany do zbadania naukowcom.

Ale Józef Feliks to nie tylko bibliotekarz, ale i ten który powiększył zbiory skępskie m.in. o kolekcję sztuchów Goyi „Caprichos”, przywiezioną z Hiszpanii w 1873 r.

Po śmierci Izet-Beya prace bibliotekarza prowadzi Józef Bruzdowicz. O rozmiarach biblioteki skępskiej świadczy ww. list, w którym czytamy, że w chwili śmierci Gustawa biblioteka „... posiadała 15 528 dzieł w ogólnej liczbie tomów 21 290, prócz tego 1 486 map geograficznych, 20 różnych atlasów, sporą ilość autografów, dokumentów na pergaminie, rękopisów etc. ...”⁷.

Zachował się także spis książek sporządzony przez Józefa Bruzdowicza zatytułowany — Wykaz ilości dzieł i tomów w Bibliotece Skępskiej z dnia 17 grudnia 1881 r. Według tego wykazu w bibliotece znajdowały się następujące dzieła:

— Inkunabułów	dzieł 63	tomów 63
— W dziale A tzw. pedagogicznym	„ 739	„ 769
— W oddziale Greków	„ 137	„ 257
— W oddziale Łacinników	„ 205	„ 248
— W Dziale B tzw. Literatury Polskiej	„ 2 404	„ 2 529
— W Dziale C tzw. Historii Polskiej	„ 4 080	„ 4 340
— Historii Polskiej nienumerowanych	„ 45	„ 50
— W Dziale D Teologii Polskiej	„ 894	„ 905
— W Dziale Prawa Polskiego	„ 742	„ 931
— Pism o prawodawstwie w ogóle, administracji krajowej, ekonomii politycznej polskiej	„ 183	„ 191
— Filozofii Polskiej i Matematyki	„ 84	„ 89
— Literatury Łacińskiej średnich wieków i czasów now.	„ 50	„ 54
— Literatury Polskiej nienumerowanych	„ 16	„ 16
— Literatur słowiańskich	„ 21	„ 21
— Dz. T Literatur francuskiej, włoskiej, hiszpańskiej, niemieckiej i holenderskiej	„ 1 029	„ 2 140
— Dz. G Bibliografii powszechnej	„ 350	„ 440
— Dz. H Teologii powszechnej	„ 434	„ 543
— Dz. d Filozofii powszechnej	„ 383	„ 586
— Dz. K Nauk Przyrodniczych	„ 353	„ 500
— Dz. L Starożytności	„ 150	„ 181
— Prawa Powszechnego	„ 151	„ 192

— Polityka i Nauki społeczne powszechne i Ekon. pol.	dzieł 263	tomów 336
— Z Działu Wojskowości	„ 373	„ 578
— Z Działu Historii powszechnej	„ 1 068	„ 1 803
— Z Działu Geografii powszechnej	„ 251	„ 389
— Z Działu Sztuk Pięknych	„ 177	„ 229
— Encyklopedyi	„ 22	„ 74
— Książek po śp. Panu Józefie	„ 197	„ 227
— Broszur około	„ 440	„ 440
— Rolnictwo	„ 131	„ 143
— Nie przeznaczonych jeszcze do żadnego działu	„ 73	„ 85

Razem dzieł 15 528 tomów 21 289⁸.

Niestety, nie posiadamy dokładnego wykazu dzieł, które z ww. zachowały się w naszych zbiorach. Są prowadzone prace, które wykażą ile dzieł z biblioteki skępskiej znajduje się obecnie w naszych zbiorach. Ale nawet po dokładnych obliczeniach liczba ta nie będzie ścisła, ponieważ nie na wszystkich pozycjach znajdują się znaki proveniencyjne.

Już z tego krótkiego przeglądu wynika, że biblioteka skępska składała się z pozycji b. cennych, a jej właściciel miał wszechstronne zainteresowania. Biblioteka skępska została w testamencie przekazana synowi Józefowi, osiadłemu w majątku Łążyn. Przez lat dwadzieścia książki pozostały na swym dawnym miejscu ponieważ nowy właściciel nie miał ich gdzie umieścić. W tym właśnie czasie prawdopodobnie część księgozbioru uległa rozproszeniu. Józef zdecydował się ofiarować bibliotekę jako publiczną dla Płocka. 15 kwietnia 1902 r. skierował list do Towarzystwa Rolniczego Płockiego, w którym określał warunki przekazania zbiorów, a mianowicie:

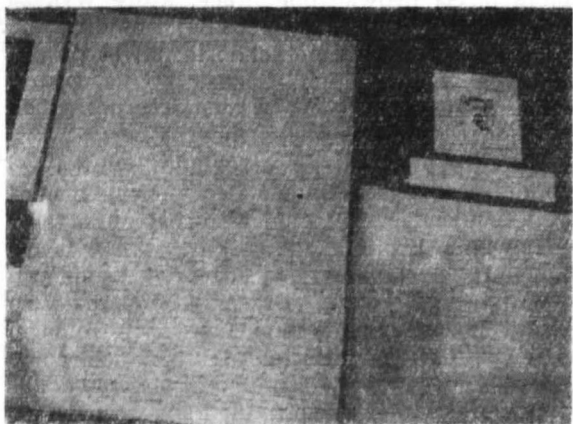
1. Biblioteka będzie zawsze nosić nazwę Zielińskich.
2. Wszystkie książki będą umieszczone w jednej sali, albo też w dwóch mniejszych pokojach, w których będzie się znajdował osobno dział polski, a osobno dział cudzoziemski, nadto będzie osobny pokój na czytelnię...
3. Książki poza obręb biblioteki pod żadnym pozorem nie będą wypożyczane, dla chcących korzystać ma być czytelnia przy bibliotece...
4. Jeśliby Towarzystwo Rolnicze miało się kiedyś rozwiązać lub też zostało rozwiązane — biblioteka przejdzie na własność m. Płocka i w tym też mieście na wieczne czasy pozostanie...⁹.

Ale przejęcie daru nie było sprawą łatwą. Towarzystwo nie miało prawa utrzymywać biblioteki publicznej, a czas naglił, gdyż majątkowi Zielińskiego groziła licytacja. To zadecydowało, że już w 1903 r. pierwsze paki z książkami przysłano do Płocka. W tej sytuacji Józef

Zieliński postanowił księgozbiór ofiarować Kapitulie Płockiej. Dopiero jednak po reaktywaniu Towarzystwa Naukowego Płockiego postanowiono księgozbiór Zielińskich przeznaczyć dla biblioteki i nazwać ją imieniem Zielińskich. Szerzej na ten temat pisze pani Halina Kostanecka w cytowanej już pozycji „Biblioteka Gustawa Zielińskiego w Skępem”.

Po śmierci Józefa zbiorami zajmuje się syn jego Gustaw, który podobnie jak Dziad i Ojciec jest zamiłowanym bibliofilem. Nawiązuje on kontakt z Towarzystwem Naukowym Płockim i jego Prezesem drem Aleksandrem Macieszą. Z zachowanej korespondencji przebija troska o losy zbiorów. Przekazuje materiały takie jak archiwalia zebrane jeszcze przez Gustawa-seniora, czy roczniki Towarzystwa Naukowego Toruńskiego (list nr 18 z dn. 19 III 1912 r.). Ożywiona korespondencja trwa aż do śmierci Gustawa.

Karta katalogowa prawdopodobnie zapisana przez Gustawa Zielińskiego.

Pod koniec życia Gustaw ofiarowuje piękny dar 139 medali. Za całokształt jego działań Zarząd TNP przyznał mu tytuł Dożywotniego Członka Protpektora Towarzystwa Naukowego Płockiego (30 VI 1930 r.). Niestety w dwa miesiące później Gustaw umiera (6 IX 1930 r.). Brat jego Walenty Zieliński pragnąc podtrzymać tradycję rodzinną nawiązuje kontakty z Towarzystwem. Po jego śmierci żona przekazała rękopis dzieła jego „Gehenna Warszawy”. W liście pisze m.in. „... Uważam że to wszystko winno znaleźć się w Płocku, w umiłowanej Bibliotece im. Zielińskich lub w T-wie Naukowym...” (list z 5 czerwca 1972 r.). Świadczy to o wielkim umiłowaniu tradycji rodzinnych i pielęgnowaniu tych uczuć. Nie tylko zresztą Zielińscy wywodzący się od Gustawa interesowali się zbiorami i bliska im była biblioteka, przedstawiciele linii bocznych także nawiązywali ściślejsze kontakty, a nawet przekazywali cenne dary na rzecz Towarzystwa, czy biblioteki. Wymaga to jednak dokładniejszego zbadania i będzie z czasem stanowiło odrębne opracowanie.

Dzięki takim ludziom jak Zielińscy biblioteka może się rozwijać i służyć dobrze sprawie rozwijania czytelnictwa jak również stać się prawdziwym warsztatem naukowym.

Od 1907 r. rozwija się biblioteka, powiększając swój księgozbiór albo poprzez nowe nabytki — zakupy, albo dzięki darom.

Wybuch I wojny światowej na krótko zahamował działalność TNP i biblioteki, ale już w końcu 1915 r. prace zostały wznowione, a zaangażowanie w pracach bibliotecznych pani Haliny Rutskiej wzbudziło szacunek nawet u okupanta niemieckiego, co znalazło swój wyraz w przyznaniu bibliotece egzemplarza obowiązkowego druków wychodzących w Generalnym Gubernatorstwie Warszawskim. Nawet w dzisiejszych czasach takiego przywileju nie posiadamy. Jednak placówka mocno ucierpiała w okresie I wojny, wiele akt zniszczono, wiele — okupant wywiózł.

Po wyzwoleniu ze zdwojoną energią zabrano się do prac nad powiększeniem biblioteki i tak jak przed laty odwołano się do ofiarności płocczan. Szybko rosą zbiory biblioteczne i w 1932 r. liczą 50 tys. wol. Rozwija się też działalność naukowa. Główne zainteresowanie budzą sprawy związane z regionem, z jego przeszłością. Zostaje zapoczątkowane gromadzenie druków dotyczących Płocka lub w Płocku wydawanych (Plociana). Przy bibliotece uruchomiono czytelnictwo pism, a w 1932 r. czytelnictwo naukowe. Przed samym wybuchem wojny księgozbiór liczył już 70 tys. woluminów.

II wojna światowa na przeszło 5 lat zahamowała działalność biblioteki i Towarzystwa Naukowego Płockiego. Księgozbiór nie został jednak przez okupanta zniszczony, ponieważ Niemcy mieli zamiar założyć tu ośrodek myśli niemieckiej, a wielojęzyczny księgozbiór biblioteczny miał tu odegrać poważną rolę, kiedy już stało się jasne, że panowanie niemieckie dobiega końca za późno było na wszelkie działania ewakuacyjne.

Już 12 lutego 1945 r., a więc niespełna w miesiąc po wyzwoleniu miasta, biblioteka wznawia

swoją działalność. Jest to tym cenniejsze, że jest wówczas jedynym warsztatem pracy dla nauczycieli, uczniów i innych ludzi nauki. Dzienna frekwencja wynosi wówczas 100 osób. W miarę rozwijania się innych placówek kulturalno-oświatowych biblioteka ogranicza wypożyczanie książek, główny nacisk kładzie na przywrócenie placówce rangi naukowej.

W związku z organizowaniem się Polskiej Akademii Nauk Zarząd TNP opracowuje projekt reorganizacji placówki, w którym czytamy m.in. „... Biblioteka TNP... będzie współpracowała i udzielała informacji czytelnikom szkolnym, gminnym itp. spoza Płocka. Biblioteka skompletuje dział wiedzy o Polsce Ludowej, który zobrazuje nie tylko chwile bieżące dnia, ale da jasny obraz kształtowania się ruchu wolnościowego na drodze do dzisiejszej Polski Ludowej¹⁰.

Celem biblioteki jest, aby:

1. Każdy miał możliwość pogłębiania swojej wiedzy,
2. Przyzwyczaił się i wciągnął do systematycznej i metodycznej pracy naukowej,
3. Nauczył się śledzić przejawy życia, by brać w nim czynny udział,
4. Ukochał książkę i nauczył się ją cenić¹¹.

Te ambitne zamierzenia były i są główną myślą przewodnią wszystkich działań placówki. Czy im sproszano? Odpowiedź na to pytanie mogą udzielić tylko ci, którzy korzystają z usług biblioteki, a jest ich niemało, bowiem każdego roku ponad 10 tys. odwiedza czytelnik, a ponad 1,5 tys. wypożycza potrzebne mu pozycje drogą wypożyczeń międzybibliotecznych.

Dzisiaj biblioteka im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego liczy ponad 170 tys. woluminów i należy do jednej z 220 bibliotek

naukowych. Jest największą biblioteką naszego regionu.

Dział starodruków liczy ponad 13 tys. woluminów, przeważają w nim dzieła z zakresu filozofii, teologii, prawa, filologii, literatury i historii. Bardzo bogaty jest zbiór broszur pochodzących z okresu Sejmu Wielkiego. W dziale Druków Nowszych (XIX i XX wiecznych), który liczy ponad 110 tys., przewaga jest dzieł z zakresu nauk humanistycznych, chociaż i nauki ścisłe są tam reprezentowane.

Dział Czasopism liczy 42 tys. wol. Są tu bogato reprezentowane czasopisma obcojęzyczne. Znajduje się także wiele wydawnictw regionalnych, a przede wszystkim czasopisma płockie z »Dziedziciją« i »Korrespondentem Płockim« na czele.

W bibliotece znajduje się ponadto około 1000 rękopisów, z których ponad połowa została już opracowana.

Długofalowy plan rozbudowy biblioteki przewiduje osiągnięcie w 2000 roku 500 tys. woluminów, choć zważywszy na sytuację na rynku księgarskim i wydawniczym będzie to sprawą niezwykle trudną, a może nawet wręcz niemożliwą. Tym niemniej w planach rozbudowy placówki musimy brać to pod uwagę. Dlatego nasze wysiłki idą w kierunku rozwoju bazy bibliotecznej.

Rocznie księgozbiór nasz powiększa się o około 5 tys. woluminów, z czego około 1/3 pochodzi z darów osób prywatnych i instytucji.

Jesteśmy przekonani, że ofiarność społeczna będzie nadal wspierać nasze działania, a idea zapoczątkowana przez Gustawa Zielińskiego i jego syna Józefa będzie znajdować naśladowców, gdyż jak mawiał autor „Kirgiza” „nie zginie praca dla dobra ludzkości, kiedy pochodzi z najczystszej miłości”.

PRZYPISY:

1. Franciszek Siarczyński, „Obraz wieku panowania Zygmunta III”, wyd. 1828.
2. Towarzystwo Naukowe Płockie 1820—1830—1907—1957. Szkice i materiały. Płock 1957 r., str. 6.
3. j.w. str. 26.
4. List Zielińskiego Józefa znajdujący się w zbiorach Biblioteki im. Zielińskich TNP.
5. j.w.
6. Wstęp do katalogu inkunabułów.
7. List Gustawa Zielińskiego - wnuka — zachowany w aktach bibliotecznych.
8. Spis dokonany przez Józefa Bruzdowicza po śmierci Zielińskiego Gustawa, zawierający błędy polegające na pomyłce w sumowaniu, bowiem dzieł winno być 15 508, a tomów 19 289, na co zwraca uwagę pani H. Kostanecka w pozycji „Biblioteka Gustawa Zielińskiego w Skępem”.
9. Cytowane wg ks. T. Kowalewskiego „Sprawa Biblioteki Zielińskich”, Płock 1905 r., s. 3, 4.
10. Akta TNP. Projekt reorganizacji biblioteki TNP objęty Planem 6-letnim.
11. j.w.

BIBLIOGRAFIA:

1. Maria Kieffer-Kostanecka — Polonica XVII w. nieznanne Estreicherowi. Płock 1957 r. Komisja Badań nad Powstaniem i Rozwojem Płocka przy TNP.
2. Halina Kostanecka — Biblioteka Gustawa Zielińskiego w Skępem. Roczniki Biblioteczne R. 1962 z. 1—2.
3. Halina Kostanecka — Jubileusz 150-lecia TNP, wydawnictwo TNP okolicznościowe 1970.
4. Stanisław Kostanecki — TNP w okresie XX-lecia Polski Ludowej. Roczn. Maz. I. Warszawa 1967.
5. Tadeusz Kowalewski — Sprawa Biblioteki Zielińskich. Płock 1905 r.
6. Halina Rutska — TNP notatka historyczna. Płock 1929.
7. Halina Rutska — TNP 1820—30—1907—1918 r.
8. J. Odrowąż-Pieniążek — Rękopisy literackie w Bibliotece Zielińskich. Rocznik Bibliot. R. 1962 z. 1—2.
9. Franciszek Siarczyński — Obraz wieku panowania Zygmunta III — wyd. 1828.
10. Towarzystwo Naukowe Płockie 1820—30—1907—1957. Szkice i materiały. Płock 1957.
11. Akta TNP.
12. Listy Józefa Zielińskiego, Gustawa Zielińskiego, i jego żony znajdujące się w zbiorach bibliotecznych.